

ביאורים במאמרי רבינו

מאמרי חסידות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
מבוארים ומפורשים

בענין עבודת יוסף - המשכת העצמות
בעולמות

מאמר ד"ה
וחזקת והיית לאיש ה'תשכ"ח
קונטרס י"ט תמוז ה'תשמ"ט

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת

הו"ח התמים
ר' יעקב

בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

גלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה



קובץ זה נדפס לחיזוק
ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר
על-ידי ולזכות

ר' גד יעקב בן נירה וזוגתו
מרת חנה בת פעיסא רחל
לאה

ומשפחתם שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה בכל
אשר יפנו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת

ר' אברהם חיים ישראל בן ר' יוסף ע"ה

וזוגתו מרת רעכיל ע"ה
בת ר' עזריאל איכל ה"ד

על-ידי ולזכות בנם

ר' עזריאל איכל בן רעכיל

וזוגתו מרת אסתר מלכה בת בתיה

ילדיהם

ישראל, מנחם מענדל, רעכיל, רבקה
דינה, דבורה לאה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות מתוך
הרחבה, ונחת חסיד, בשמחה ובטוב
לבב

ראפאפארט

קובץ זה נדפס לזכות

החתן והכלה

ר' שניאור זלמן יששכר געצל
ומרת סימה שיחיו
זיילך

לרגל יום נשואיהם י"ב תמוז
התשפ"ה

נדפס על-ידי ולזכות הוריהם שיחיו

קובץ זה נדפס

על-ידי ולזכות

ר' דניאל

וזוגתו מרת יהודית

לנחת רוח חסידי אמיתי

מילדיהם

שירלי, לוי יצחק,

חיה מושקא, שרה רחל,

מרים ריזל, חנה

שיחיו

לאורך ימים ושנים טובות

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
ר' חיים דניאל וזוגתו מרת פרומה
צביה

ומשפחתם שיחיו

פיקרסקי

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות
וברוחניות

פתח דבר

בשבח והודיה לה' יתברך, מוגש בזה לפני ציבור הלומדים מאמר נוסף בסדרת 'ביאורים במאמרי רבינו'.

מאמר זה נאמר על-ידי כ"ק אדמו"ר בהתוועדות דיום ב' פרשת פנחס, י"ט תמוז ה'תשכ"ח, ויצא-לאור מוגה בקונטרס י"ט תמוז ה'תשמ"ט.

בקונטרס זה נוספו למאמר קיצורים וסיכומים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בו. הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל ע"ה כהן בהזדמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ת לוי יצחק שיחי' אפשטיין על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים. כמו כן אנו מודים להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת המאמרים.

*

מאמר מבואר זה, מצטרף למאמרים ושיחות שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד שלושים ואחד מאמרים. בשעה טובה ומוצלחת יצא לאור בימים אלה הספר השלישי בסדרה, הכולל שבע-עשרה מאמרים נוספים מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים מחדש בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, ג), ויתכן שנפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנן בהזדמנות הראשונה אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת שהעיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרו את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז ה'תשפ"ה

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב"ד. או: mm.ashkenazi@gmail.com

ג' אופנים בגילוי העצמות: כח הבלי גבול, כח הגבול והפשיטות • שורש הקו בפשיטות העצ-מות שמחבר הפכים ולכן ממשיך גילוי אלוקות בעולם • על-ידי יעקב נמשך עד אצילות ויוסף ממשיך גם בבי"ע על-ידי אור הבלי גבול • דווקא על-ידי 'סוף מעשה' מגיעים לשורש ההשפעה.

בס"ד. יום ב' פ' פינחס, י"ט תמוז ה'תשכ"ח*

וחזקת והיית לאישי, הנה ידוע¹ שהמאמר שאמר אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ביום השביעי² דחגיגת הבר מצוה של בנו יחידו כ"ק מו"ח אדמו"ר, י"ט תמוז³ תרנ"ג [שמאמר זה הוא סיום וחותם ההמשך תפילין דמארי עלמא⁴ שהתחיל לומר ב"ב תמוז, יום הבר מצוה] היתה התחלתו בפסוק זה. – השייכות דפסוק זה (וחזקת והיית לאיש) לבר מצוה בפשטות היא, על-פי הידוע⁵ דזה שבן שלש עשרה (דוקא) מחוייב במצוות הוא כי אז דוקא נק' בשם איש א'. וצריך להבין, דמכיון שבן י"ג שנה נעשה איש (על-פי טבע), מהי ההדגשה לומר (בחגיגת בר מצוה) וחזקת והיית לאיש. וגם צריך להבין, הרי המעלה דבן י"ג שנה היא שאז נעשה בר דעת⁶, דדעת הוא במוחין, ובפרט לפי המבואר בהמאמר ד"ה איתא במדרש תילים תרנ"ג [שהוא אחד המאמרים שחזר אותם כ"ק מו"ח אדמו"ר בחגיגת הבר מצוה שלו]⁷ שהמעלה דבן י"ג שנה היא שאז יש לו עצם המוחין⁸, ומהו הדיוק בבן י"ג

תמוז (רשימה שבהערה 2). ולהעיר, שי"ט תמוז הוא יום הברית מילה שלו, שזה שייך לבר מצוה – כי "גמר ועיקר כניסת נפש הקדושה הוא ב"ג שנים ויום א' . . . ותחלת כניסת נפש זו הקדושה היא . . . במצות מילה" (שו"ע אדה"י א"ח מהדו"ב סוס"ד).

(5) נדפס בקונטרס "תפילין דמארי עלמא" הנ"ל. ומשם – בסה"מ הנ"ל ע' רלג ואילך.

(6) ראה לקו"ש חט"ו ע' 289, ובהנסמן בהערות שם. (7) ראה אנציקלופדי תלמודית ערך גדול בתחלתו. וש"נ. וראה קונטרס התפלה פ"ה (ע' 15 ואילך). סה"מ עת"ר ע' קטו. המשך תערי"ב ח"ג ע' א'רכז.

(8) נדפס בסה"מ ה'תש"ח ע' 271 ואילך, ומשם בהוספות לסה"מ תרנ"ב-תרנ"ג ע' רעט ואילך. ועיי"ש בשוה"ג.

(9) סד"ה הנ"ל תרנ"ג (סה"מ ה'תש"ח ע' 274. תרנ"ג ע' רפב). רע"ק מפירושו המילות (לאדמו"ר האמצעי) פ"ב. ואכ"מ.

(*) יצא לאור בקונטרס י"ט תמוז – תשמ"ט, "לקראת ש"ק פ' פינחס, י"ט תמוז הבעל"ט, יום כניסת כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע לבריתו של אאע"ה (בשנת תר"ס), ויום השביעי דחגיגת הבר מצוה שלו (בשנת תרנ"ג) . . . י"ג תמוז, חג הגאולה תשמ"ט".

(1) מלכים-א ב, ב.

(2) רשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפסה ב"מפתח מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב" ע' 11 (ובהוצאת תשמ"א – ע' סד), נעתקה במאמר "תפילין דמארי עלמא – תרנ"ג" (קה"ת, תשכ"ח) ע' 32. "מפתח" המאמרים שברשימה תרנ"ב-תרנ"ג ס"ע VII ואילך. הוספות לסה"מ שם ע' שכה-שכו [קונטרס בר-מצוה תרנ"ג (קה"ת, תש"ס)].

(3) להעיר, שבר מצוה שייך לחתונה (זהר חדש יו"ד, ג. טו, ד), ובחתונה – שבעת ימי המשחה.

(4) ח"י תמוז (יום השביעי ל"ב תמוז) ה"ה אז תענית (נדחה), ולכן הסיום דשבעת הימים ה"ה ב"ט

ביאורים במאמרי רבינו

"וחזקת והיית לאיש" (ראה לקו"ש חט"ו ע' 289 ובהנסמן שם).

ב "עצם המוחין"

כלומר, מוחין שעדיין לא מחייבים מידות - שחושב על הדבר עצמו, בלי קשר לשאלה איך הוא ביחס אליו, אם הוא טוב עבורו או רע עבורו.

א "אז דוקא נק' בשם איש"

המקור לכך הוא מהפסוק "ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו", שם אומרים חז"ל שהם היו אז בני שלוש עשרה שנים. ומכאן לומדים את ההלכה של בן שלש עשרה למצוות, כיוון שבגיל שלוש עשרה נקראים איש, כינוי המורה על גדלותם, ככתוב "מי שמך לאיש"

שנה בהתואר איש שמורה¹⁰ על המדות ג.

סיכום: בחגיגת הבר מצווה של אדמו"ר מהוריי"צ אמר אדמו"ר מהורש"ב מאמר "וחזקת והיית לאיש". ובפשטות הוא כיוון שבן י"ג שנה נקרא בשם איש. אבל לכאורה זהו עניין שעל-פי טבע ואינו שייך לבר מצווה. ועוד, ש'איש' מורה על שלימות המידות, והמעלה ב"ג שנה היא שנעשה בר דעת – שלימות המוחין.

(ב) והנה בחלק ההמשך שנאמר אז¹¹ מבואר מעלת יוסף על יעקב, דההמשכה שעל-ידי יעקב היא באצילות ועל-ידי יוסף נמשך הגילוי (גם) בבי"ע (בריאה יצירה עשיה). [ויש לומר, דזה שבהמאמר ד"ה וחזקת והיית לאיש מדבר בשבחו של יוסף, שמו הראשון של הבר מצוה, הוא גם בכדי לעורר אותו על העבודה המיוחדת דיוסף להמשיך הגילוי עד למטה מטה ד]. ובכדי לבאר גודל העילוי של יוסף, מבאר תחלה מעלתו של יעקב, שעל-ידי זה יובן גודל העילוי דיוסף שהוא נעלה עוד יותר. ומבאר זה בהקדים מ"ש¹² אתה הוא הוי"ה לבדך את עשית את השמים גו' ואתה מחי' את כולם, שהם ג' מדריגות¹³. אתה הוא הוי"ה לבדך קאי על אור אין-סוף שלפני הצמצום [ומפרט בזה ג' ענינים, אתה הוא והוי"ה. אתה הוא עצמות המאור, ואומר על זה אתה לשון נוכח, כי העצמות הוא בכל מקום בהתגלות¹⁴, דשם שמים שגור בפי כל ה. הוא והוי"ה הם ב' מדריגות בהאור,

(11) פ"ב – קונטרס הנ"ל ע' 30 ואילך. סה"מ תרנ"ג שם ע' רנח ואילך.

(12) נחמ"ט ט, ו.

(13) בהבא לקמן, ראה גם סה"מ תר"ס ע' מג ואילך. ד"ה בן פורת יוסף עזר"ת (סה"מ עזר"ת ע' קיז ואילך). סה"מ קונטרסים ח"ב רצו, א ואילך. סה"מ ה'תש"א ע' 149. ובכ"מ.

(14) ראה תר"א וירא יד, ב.

(10) דאדם הוא השם ע"ש השכל ואיש – ע"ש המדות (סה"מ ה'ש"ת ע' 96. וראה גם לקו"ת שה"ש כה, א. סה"מ תרכ"ט ע' קנז. ועוד).

בלקו"ש ח"ד ע' 1117, שגם במוחין שני הענינים ד"אדם ו"איש": מוחין השייכים למדות – איש, ועצם המוחין – אדם. אבל על-פי המובא בפנים מד"ה איתא במדרש תילים דבן י"ג שנה יש לו מוחין בעצם – הרי גם לפי ביאור זה הול"ל אדם ולא איש. ועצ"ע.

ביאורים במאמרי רבינו

ה "אתה הוא עצמות המאור, ואומר על זה אתה לשון נוכח, כי העצמות הוא בכל מקום בהתגלות, דשם שמים שגור בפי כל" היינו שבנוגע לעצם האור כותב להלן שנאמר עליו הוא לשון העלם, ולכאורה כל שכן שהיה צריך לומר לשון העלם על העצמות שהוא למעלה מהאור? אלא ש"העצמות הוא בכל מקום בהתגלות דשם שמים שגור בפי כל".

והביאור בזה יובן בהקדים, שלגדלות האמיתית של הקב"ה אין שום הגבלה. הגדלות שמתפרשת ומובנת מהעולמות, אינה בערך לגדלות האמיתית שהצטמצמה. וזו המשמעות לכך שנמשך ממנה רק

ג "בכדי לעורר אותו על העבודה המיוחדת דיוסף"

כמבואר בסיום המאמר, עבודתו המיוחדת של אדמו"ר הריי"ץ קשורה עם עבודתו של יוסף. הדבר התבטא גם בזה שרוב רבותינו נשיאנו היו בלויבאוויטש – מקום מנותק מהעולם, והוא כל נשיאותו הייתה מחוץ ללויבאוויטש.

ד "התואר איש שמורה על המדות" היחודיות של איש הוא בכך שמידותיו הם על-פי השכל ולא טבעיות כמו אצל בעלי חיים.

עצם האור (הוא), והתפשטות האור ^ו (הו"ה) ^ז, כמבואר בהמאמר. ואומר על זה לבדך, שאין כאן דבר זולת העצמות, כי כללות האור שלפני הצמצום, גם האור השייך לעולמות (הו"ה), הוא כלול בעצמותו ואינו בבחינת מציאות¹⁵ [ח]. את עשית את השמים גו' הוא האור כמו שנעשה מקור להתהוות העולמות. ולכן כתיב

(15) וראה המשך תרס"ו ריש ע' קפב, דכללות האור שלפני הצמצום הוא רק יכולת.

ביאורים במאמרי רבינו

ואינו מציאות בפני עצמו, סוף סוף אינו בטל לגמרי לשמש כמו אור הכלול.

העניין יובן על פי משל מההבדל בין מידות שבלב למידות הכלולות בשכל: כפי שהמידות הן בלב (אהבה, יראה וכו'), הרי הן מנגדות זו לזו. אך המידות נולדות מהבנה שכלית (הבנה שדבר פלוני טוב מולידה אהבה, והבנה שהדבר הוא רע מולידה יראה), וכפי שהן עדיין בשכל - כל ענין הוא שהשכל מחייב שראוי לאהוב או לירא. כי מה ש'מעניין' את השכל הוא לא המידות, אלא ההבנה השכלית שבו - שיבוא להשקפה נכונה, ומידות שבשכל הן חלק מההשקפה.

(ולדוגמא, כאשר לומד על חורבן בית המקדש, אזי חלק מההשקפה הנכונה היא להבין שהחורבן הוא דבר הגורם לאבלות. עם זאת, בפועל, הוא לא יתעורר באבלות, ואף יתכן שיהנה מזה שבא להבנה נכונה, שכן החורבן עצמו לא גוגע לו).

ולכן, במידות שבשכל, אם בנוגע לפרט אחד השכל יחייב אהבה ובנוגע לפרט אחר יחייב יראה - האהבה והיראה יהיו כאחד, כיוון ששתיהן מחויבות מצד השכל ואין כל סתירה ביניהן. וראה במילואים.

ומוסיף ומביא בהערה 15, שהאור שלפני הצמצום בטל למקורו יותר מאור הכלול בשמש, "דכללות האור שלפני הצמצום הוא רק יכולת". כלומר, בשונה מאור למטה שהמאור מוכרח להאיר, היינו שהאור הוא עובדה מוגמרת שאינה תלויה ברצון המאור, ובכך יש לאור איזה מציאות עצמאית, הנה למעלה, התפשטות האור תלויה ברצון ה'. וזהו שהאור הוא רק בבחינת יכולת להאיר (ראה דרמ"צ קל א). וזה אמיתית הפירוש 'לבדך'.

קו, שיורד ומצטמצם לפי ערך העולמות.

למשל מגאון עצום, שכל מה שאנשים מדברים על גאונותו אין זה הגאונות האמיתית.

אך כשילדו של הגאון קורא 'אבא', הוא מתכוין ומרגיש אליו עצמו (ולא לגאונותו). ונמצא שאליו עצמו, גם ילד יכול לפנות.

וכך בנמשל: כשיהודי פשוט אומר 'הקב"ה' - אין כוונתו לגדלות מסויימת (ואפילו לא לפירוש הפשוט של אויבערשטער - עליון), אלא אליו בעצמו (תורת מנחם תשנ"ב ע' 315 ואילך). וזהו המאור, שעניינו רק 'הוא' ללא שום מעלות. וזה נרגש אצל כל יהודי כי המאור הוא בהתגלות - במאור לא היה צמצום.

"ולכן אין חיסרון בכך שאצל תינוק מצטיירת מציאותו ית' באופן גשמי, כיון שכונתו לעצמותו ית' ממש שאינו בגדר תואר ומעלה, גם לא המעלה דרוחניות לגבי גשמיות" (שם הערה 56).

ו "התפשטות האור"

היינו הבחינה שלאחר מכן תבוא ממנה התפשטות, שהרי מדובר על אור הכלול בעצמותו.

ז "התפשטות האור (הו"ה)"

הו"ה רומז על התפשטות האור שכן בהו"ה יש ד' אותיות המורות על התחלקות, שמהם יבוא לאחר מכן סדר השתלשלות.

ח "כללות האור שלפני הצמצום .. הוא כלול בעצמותו"

בדוגמת אור השמש שיש בו ב' בחינות - אור שמחוץ לשמש, ואור הכלול בשמש. האור שמחוץ לשמש, למרות שהוא רק התפשטות של השמש

את עשית, את חסר ה', כי האור, גם האור השייך לעולמות (הוי"ה), כמו שהוא לפני הצמצום, אינו בערך להיות מקור לעולמות, ובכדי שיהיה מקור לעולמות הוא על-ידי הצמצום, שנתעלם כל האור ונמשך רק קו קצר ומצומצם. וזהו את עשית את השמים גו' את חסר ה', דזה שהאור נעשה מקור לעולמות (עשית את השמים גו') הוא על-ידי שנחסר ונתמעט (את חסר ה') ט. ואתה מחיה את כולם הוא הקו שעל ידו נמשך חיות לעולמות, לאחר שנתהוו. והיינו, שבהקו שני ענינים י', שהוא קו קצר ומצומצם, ומצד זה הוא מהווה את העולמות (מציאות העולמות) יא, ושהמשכתו היא מהאור שלפני הצמצום, ומצד זה הוא ממשיך חיות בעולמות (גילוי יב אלקות)¹⁶. וזהו שאתה זה (ואתה מחיה את כולם) הוא מלא ה' כמו אתה הראשון (אתה הוא הוי"ה לבדך), כי ענין זה שבהקו שהוא מחיה את כולם, הוא מצד זה שנמשך בו גילוי האור שלפני הצמצום.

16) להעיר מסידור (עם דא"ח) שער הק"ש (עג, ג-ד) שהגוף דכל נברא הוא מהכלים והנפש שבו היא מהאורות. ויש לומר שעל דרך זה הוא בנוגע לשני הענינים שבאור הקו – דזה שהוא קו קצר ומצומצם הוא דוגמת ענין הכלים י'.

ביאורים במאמרי רבינו

ומה שמהווה את 'מציאות העולם' היינו תכונות העולם – הטבע והחיות המוגבלת שיש בו (כימי צאתך מארץ מצרים תשי"ב ס"ד), שזה נתהווה מהיותו של הקו 'קצר ומצומצם'.

ט "שנחסר ונתמעט (את חסר ה')
שנחסרו ה' מדריגות במלכות דאין-סוף היינו
מדות חסד גבורה תפארת נצח והוד שהם עקרי
המדות" (ס"מ תש"א ע' 149).

יב "ממשיך חיות בעולם (גילוי אלוקות)"
ההוספה "גילוי אלוקות" באה ללמד שאין הכוונה לחיות (המוגבלת) שיש בעולם, כיוון שחיות זו באה מהעניין הראשון בקו (היותו 'קצר ומצומצם'). וענין זה בקו עוסק בדרגא נעלית יותר שממשיכה בעולם גילוי אלוקות.

י "בהקו שני ענינים"
מלשון המאמר משמע שהם שני ענינים באותו 'קו', וענין זה דורש ביאור, שהרי להלן מבואר שמדובר בשני המשכות שונות – המקור למציאות העולמות והמקור להמשכת גילוי אלוקות בעולם – ואיך אפשר לומר שהם שני ענינים של אותו קו? ראה במילואים.

יג בהערת רבינו 16

ביאור ההערה בדרך אפשר: במאמר מבואר שמציאות העולמות מתהווה מאור הקו. אמנם בסידור עם דא"ח מבואר שגוף הנבראים בא מהכלים (ולא מהאורות). ועל כך מיישב שבאמת הענין הראשון באור הקו – מה שמהווה את מציאות העולמות – "הוא דוגמת ענין הכלים", כי אף שזהו אור, הרי הוא מוגבל ומצומצם (אמנם למעשה, הקו והכלים אינם פועלים את אותה פעולה – הכלים פועלים את הפירוד, ואור הקו

יא "קו קצר ומצומצם, ומצד זה הוא מהווה את העולמות (מציאות העולמות)"
'מציאות העולם' המדובר כאן, אין הכוונה למציאותם הגשמית, שהרי מדובר כאן גם על "השמים ושמי השמים". ועוד זאת, שהכוונה אינה גם להיותם 'מציאות נפרדת' מאלוקות, כיוון ש'מציאות' זו אינה באה מהקו, אלא מהכלים (שנבראו מהסילוק, ולכן מרגישים דבר נפרד בפני עצמו). מה-שאין-כן הקו הרי הוא אור ולא כלי.

י"ש לומר, דזהו שמביא בהמאמר (בהמשך לזה שואתה מחי'ה את כולם קאי על המשכת הקו) הלשון דהתקו"ד¹⁷ וההוא נביעו איהו כנשמתא לגופא דאיהי חיים לגופא (ואותו מקור נובע הרי הוא כמו נשמה לגוף הנותנת חיים לגוף), בכדי להדגיש, שהכוונה בואתה מחי'ה את כולם כאן היא לא לענין ההתהוות (אל תקרי מחי'ה אלא מהוה¹⁸), אלא לענין החיות, כמו שהנשמה מחי'ה את הגוף¹⁹. וזהו שהקו הוא בריח התיכון, שהוא מברית ומחבר בחינת אתה הוא הוי'ה לבדך עם בחינת את עשית את השמים גו', שגם בהעולמות שנתהוו על-ידי הצמצום (את חסר ה'), יומשך בהם גילוי אור אין-סוף הבלי גבול שלפני הצמצום (אתה הוא הוי'ה לבדך) יד.

סיכום: במאמר שם מבאר שההמשכה שעל-ידי יעקב היא באצילות, ועל-ידי יוסף – שמו הראשון של הבר מצווה – נמשך גם בבי"ע. ומקדים לבאר מעלת יעקב, על-פי ג' מדרגות שבפסוק 'אתה ה' לבדך... ואתה מחיה את כולם': 'אתה ה' לבדך' – אור אין-סוף שלפני הצמצום (אתה – עצמות המאור, הוא – עצם האור, הוי'ה – התפשטות האור). 'את (חסר ה') עשית את השמים' – האור שנעשה מקור לעולמות. 'ואתה (מלא ה') מחיה את כולם' – אור הקו. שמצד אחד הוא קצר ומצומצם ועל-ידי זה מהווה את מציאות העולמות. אבל כאן הכוונה לעניין החיות שבא ממנו, 'ואתה מחיה', וזה על-ידי שממשיך מהאור שלפני הצמצום בעולמות.

ג) והנה זה שעל-ידי הקו נמשך הגילוי דאור אין-סוף שלפני הצמצום בעולמות, מורה שיש בו יתרון גם לגבי האור שלפני הצמצום. דהאור שלפני הצמצום נתעלם על-ידי הצמצום, וההתעלמות שעל-ידי הצמצום היא גם באור הבלי גבול (כחינת הוא) (שלמעלה מהאור השייך לעולמות בחינת הוי'ה), אלא שההתעלמות שבאור זה הוא שנתעלם ונכלל במקורו ואינו מאיר בגילוי בעולמות²⁰. [דזה שמבואר בכ"מ²¹ שלגבי אור הבלי גבול אין הצמצום מסתיר, הוא בנוגע להאור

17) בהקדמה ("פתח אליהו") יז, א.

18) הובא גם בשעיה"א פ"ב. ובכ"מ. וראה סה"מ ה'תש"ד ע' 20 בהערה.

19) אבל התהוות הגוף, וגם גידולו אח"כ, היא לא מנשמתו (שעיה"א פ"ו – פא, א).

20) ראה בארוכה המשך תער"ב ח"ב ע' תקלד

ואילך ובכ"מ, דפעולת הצמצום בהאור שלהאיר העולמות היא בהאור עצמו שנעשה בו ירידה והגבלה, ופעולת הצמצום באור הבלי גבול היא רק שלא יאיר במקום החלל.

21) המשך תער"ב שם ע' תקצה. סה"מ ה'תש"ד ע' 226.

ביאורים במאמרי רבינו

פועל את החיות המוגבלת).

סוף הבלי גבול שלפני הצמצום
עניין זה הוא כמובן חידוש גדול, המעורר כמה תמיהות: כיצד ניתן לחבר בין העולמות לאור אין-סוף הבלי גבול? האם אין סתירה ביניהם? הרי לצורך זה היה הסילוק המוחלט? האם חיבור זה

יד "ברית התיכון.. שגם בהעולמות שנתהוו על-ידי הצמצום, יומשך בהם גילוי אור אין-

(שבידיעתו ית' הוא מאיר בגילוי גם במקום החלל) טו, אבל בנוגע להעולמות (שנתהוו מהצמצום), פעל הצמצום שהאור (הבלי גבול) לא יורגש בעולמות²²].

(22) ראה המשך תרס"ו ע' תקא. ובכ"מ.

ביאורים במאמרי רבינו

ש"צמצום כפשוטו", כיון שטענו שרק אור הממלא נמצא בעולם, אבל אור הסובב שאינו מורגש בעולם, אינו נמצא כאן.

ועל זה מבאר רבינו כאן (וראה בשער היחוד והאמונה פ"ז) ש"בידיעתו ית' הוא מאיר בגילוי גם במקום החלל" כי באור אין סוף אין שייך לומר הגבלת מקום.

מה ההסבר בכך? באיזה מובן הוא נמצא בתחתון אם איננו מודע ומורגש בו?

אלא יש שני אופנים בהימצאות עליון בתחתון: א. אור הגבול – הימצאותו היא גם מצד התחתון, בכך שהתחתון מרגיש ומקבל אותו. ב. אור הבלי גבול – הימצאותו בתחתון באה מצד האור (וכאילו שהעליון מכריח את התחתון לכך). וזה ענין כח הבלי גבול שלו – שאינו זקוק ל'השתתפות' ו'הסכמת' התחתון, אלא יכול לפעול מצידו כל דבר.

ויש להביא משל גשמי לזה מאור השמש: השמש מאירה לעולם כולו מצידה, ולא בגלל שהעולם הסכים ועשה פעולה מיוחדת לשם כך. זאת בשונה למשל מלימוד של רב ותלמיד שהשפעת הרב תלויה בתלמיד שיסכים עם הסברא.

משל נוסף לזה הוא, מאדון שמצווה על עבד לעשות דבר מסוים: כאשר עבד ממלא את רצון האדון, הוא עושה זאת בקבלת עול בלי לרצות בעצמו, אלא מצד העליון, מפני שהאדון מחייב אותו מצידו, לעשות זאת. (ולכן נאמר "אמר מלכא עקר טורא" שהעבד עובד בכוחות על טבעיים – כוחותיו של המלך).

אמנם משלים אלו אינם דומים לנמשל לגמרי, כיוון שסוף סוף אור השמש מורגש בעולם, וכמו כן העבד צריך לדעת שהאדון מצוה, היינו שפעולת העליון צריכה לעבור דרך מציאות התחתון, כיון

גורם לכך שהסילוק מתבטל? ועל כך יבאר בסעיף הבא שעניין זה בא מהפשיטות דהעצמות שיכול לחבר הפכים.

טו "בידיעתו ית' הוא מאיר בגילוי גם במקום החלל"

רבינו מבאר כי למרות שאור הבלי גבול התעלם ונכלל במקורו ואינו נרגש בעולמות, בכל זאת "בידיעתו יתברך", הוא מאיר במקום החלל [בעולמות] בגילוי.

ויש לבאר הדברים. ובהקדים: אצלינו אין מושג של דבר הנמצא בהעלם. כאשר דבר בהעלם הוא לא נמצא. שכן כיצד 'רואים' דבר? הרי העיניים נמצאות במקום אחד והדבר נמצא במקום אחר? אלא ישנם קרני אור המתפשטות מהדבר עד לעין. אם כן כאשר הדבר מכוסה אין התפשטות של קרני אור מהדבר, והדבר איננו בשטח שבינו לעין.

או לדוגמא באדם, כאשר אומרים על דבר מסוים שהוא 'נמצא' באדם, הפירוש בכך שהוא נרגש בו. כמו למשל סברא שכלית שנמצאת במוח, דהיינו שהיא נרגשת ומודעת במוח, אבל במקום שאיננה נרגשת ומודעת, כמו ברגל, היא איננה נמצאת שם.

(אפילו כלל שכלי כמו $2+4=4$ אינו נמצא בכל מקום. כלל שכלי הוא רק 'נכון' ותקף בכל מקום אך הוא נמצא רק במקום שמבינים אותו בפועל. ואמנם כח השכל נמצא במוח גם כשלא משתמשים בו, אבל הוא רק במוח שהוא כלי אליו ולא ברגל).

לפי זה אפשר לטעון, שאור הבלי גבול, שאיננו מורגש בתחתון, נמצא רק למעלה מעולמות ולא בעולם.

ובאמת, זו הטענה של השיטה שסברה

וזה שעל-ידי הקו נמשך הגילוי בעולמות (שגם בעולמות יורגש הגילוי) מורה שיש בו יתרון על האור שלפני הצמצום, גם על אור הבלי גבול. וכמו שמבאר בהמאמר²³ דזה שהקו בוקע את חושך הצמצום, שכל בקיעה היא מצד תגבורת²⁴, הוא מפני ששרש המשכתו הוא למעלה גם מהאור שלפני הצמצום. ויש לומר הביאור בזה, דזה שהאור שלפני הצמצום א"א שיכוא בגילוי בהעולמות שנתהוו מהצמצום, הוא מפני שהאור (שהוא גילוי) והצמצום (שהוא העלם) הם הפכים²⁵. וזה שעל-ידי הקו נמשך הגילוי דאור אין-סוף שלפני הצמצום, הוא מפני ששרש הקו הוא מת"ת הנעלם²⁶, שכולל ומחבר ההפכים, הגילוי והצמצום י'.

(23) וראה גם סה"מ עזר"ת ע' קכא.

(25) ראה גם המשך תער"ב ח"א פ' רעג, דענין התגבורת שעל ידו נעשה בקיעת הקו הוא ההמשכה מת"ת הנעלם.

(24) ראה גם סידור (עם דא"ח) רמח, א.

ביאורים במאמרי רבינו

לעצמו (להיות במצב אחר) אלא בנוגע לעולם (שהעולם לא יראה) (ראה בהיכל הבעש"ט גיליון ד' ע' יט ואילך. 'סוגיות בחסידות' עמ' 119).

טז "דזה שהאור שלפני הצמצום א"א שיכוא בגילוי בהעולמות שנתהוו מהצמצום, הוא מפני שהאור (שהוא גילוי) והצמצום (שהוא העלם) הם הפכים"

לעיל נתבאר שההעלם הוא מפני שזה רצונו, ומה שכותב כאן שהוא מפני שהם הפכים, היינו שהגילוי יכול לבוא בעולמות, אלא שהעולמות יתבטלו ממצאיותם (ראה בד"ה ציון במשפט תפדה תשל"ו סעיף ג. ספר הערכים ח"ד עמ' תרו-ז). ואילו מצד הקו נמשך הגילוי בעולמות.

יז "תפארת הנעלם, שכולל ומחבר ההפכים, הגילוי והצמצום"

תפארת הנעלם הוא השורש של מידת התפארת הגלויה דאצילות. והענין בזה: נתינת דבר לזולת יכולה להיות בשלושה אופנים: א. חסד - ההשפעה היא בגלל הצורך של המשפיע (עליון) להשפיע כתוצאה מהתעוררות רגש ה'טוב' שבו (גילוי), ולכן הוא נותן ללא התחשבות במצב המקבל (תחתון), אם הוא ראוי לכך או לאו. ב. דין (גבורה) - ההשפעה היא בגלל התחתון, שמצד הנהגתו ראוי הוא לה מן הדין. נתינה זו היא ללא רגש של העליון (צמצום), אלא רק על פי חשבון 'יבש' האם התחתון ראוי או לאו. ג. רחמים

שהאדון הוא מוגבל וזקוק גם להסכמת התחתון. ומשל מתאים יותר הוא מכח הרצון: הרצון נמצא ושולט באברים להניעם כרצונו, שתיכף כשעולה ברצונו היד וזה - אף-על-פי שהיד עצמה לא החלה לרצות. יתירה מכך, רצון הפועל בשעת השינה הוא רצון שהאברים לא מודעים אליו ובכל זאת פועל, כיוון שזה לגמרי מצידו. זהו משל על כך שדבר יכול להימצא במקום גם ללא שהוא מורגש בו. וזהו אמיתית עניין הסובב שנמצא לגמרי מצידו.

אלא שכאן מוסיף המילה "בגילוי" ("שבידיעתו ית' הוא מאיר בגילוי גם במקום החלל"), ולכאורה הרי אינו בגילוי? וכפי שהוא במשל מרצון שביד, שהיד עצמה לא החלה לרצות, אלא היא רק מבצעת את הרצון. אלא הביאור בזה הוא, שהאור מכיוון שהוא בלי גבול הוא נמצא מצידו בעולם "בתוכו ותוך תוכו" באופן שהעולם אמור להרגיש ולראות אותו (ובמשל: לו יצויר שהרצון היה בלי גבול, היד עצמה היתה רוצה). וזה שהעולם אינו מרגיש אותו הוא מפני שהאור רוצה כך. ולכן באם הוא ירצה שיורגש וייראה בעולם, יהיה כך בדרך ממילא. וזהו מה שלעתידי לבוא כתוב "ונגלה כבוד ה'" ולא "ונמשך" כבוד ה'.

ובסגנון אחר: הוא אינו מסתתר כיוון שרוצה להיות בהעלם, אלא שאינו רוצה שיראו אותו למרות שהוא מקריין. כלומר, שהרצון אינו בנוגע

ועל-פי זה יח' יש לבאר שג' הענינים שבהפסוק (אתה הוא הויה לבדך, אתה עשית את השמים, ואתה מחיה את כולם) שמתחילים בתיבת אתה, שאתה מורה על העצמות (כנ"ל סעיף ב), הם ג' אופנים בגילוי העצמות ולא רק כפי שנתבאר בסעיף ב שהם ג' דרגות באור. אתה הוא הויה לבדך, הוא גילוי האין-סוף והבלי גבול דהעצמות, שהוא נמצא בכל מקום ושאינן מציאות חוץ ממנו יט – אתה הוא הויה לבדך²⁶ כ. אתה עשית את השמים גו', הוא גילוי כח הגבול שבעצמות

ולא מציאות ממש), וכנ"ל ס"ב שהאור שלפני הצמצום הוא כלול בעצמותו.

(27 ראה המשך תרס"ו ע' קפח ואילך.

26) דנוסף לזה שאין שייך שיהיה מציאות ממש (לא היה מקום לעמידת העולמות) – מכיון שקודם הצמצום נרגש בגילוי שהעצמות הוא בכל מקום, אין שייך שיהיה גם מציאות דאור (אף שהאור הוא גילוי המאור

ביאורים במאמרי רבינו

הצמצום יכול לבוא בגילוי בהעולמות שנתהוו מהצמצום (ראה סה"מ תרס"ו עמ' תלד ואילך).

יח' "ועל פי זה"

בפשטות נראה שרק בחינת 'אתה הוא הויה לבדך' היא גילוי העצמות, מה-שאינ-כן 'אתה עשית את השמים' ו'אתה מחיה את כולם' הם רק שני ענינים בקו. אבל על פי מה שנתבאר בקטע הקודם, ששורש הקו הוא מתפארת הנעלם, ששורשו הוא למעלה מהאור שלפני הצמצום, נמצא שכל הבחינות שבפסוק זה – גם שתי הענינים בקו – הם אופנים בגילוי העצמות.

יט' "שהוא נמצא בכל מקום ושאינן מציאות חוץ ממנו"

ביאור הקשר בין ב' הענינים: גבול – היכן שמסתים, מתחילה מציאות אחרת. אבל בלי גבול, כיון שהוא אין סוף, לא שייכת מציאות אחרת. ולכן לפני הצמצום לא היה מקום לעמידת העולמות.

כ' "אתה .. לבדך" ובהערת רבינו 26 "אין שייך שיהיה גם מציאות דאור .."

בדרך כלל, הלשון "שמאיר ומתגלה בכל מקום" מתייחס להתפשטות שלו. אבל כאן הכוונה לגילוי של 'אתה', שהעצמות, המאור נמצא בכל מקום, ולכן גם האור כלול בעצמותו. [ובנוסף ישנה דרגה שלמעלה אפילו ממאור וביכלתה שלא להאיר כדלקמן].

(תפארת) – שילוב חסד וגבורה יחדיו. שכן מצד אחד, הנתינה היא בגלל מצבו מעורר הרחמים של התחתון (מי שאינו מסכן לא יקבל), ולכן הגבורה אינה מנגדת לכך. ומצד שני, ההשפעה היא מפני התעוררות הרגישות והרחמים של העליון, שמצב התחתון מעיק לו.

בפשטות, כאשר מאיר רגש העליון אין מקום להרגשת מציאות ומצב התחתון, וכאשר מורגש מצב התחתון אין מקום לעליון. ואם כן, יכולתה של מידת הרחמים לשאת בקרבה תנועות הפוכות, עליון ותחתון, נובעת מכך שמקורה של מידת הרחמים (תפארת) היא מפשיטות הנפש (תפארת הנעלם), אשר איננה מוגדרת לא כ'עליון' ולא כ'תחתון', ומצידה יכולים להתחבר שניהם יחדיו. שכן 'גדר' הוא דבר המפריד וסותר לגדר אחר, אולם כשאין גדר, אין מה שיסותר ויפריד ביניהם, והם יכולים להתחבר יחדיו.

[וזהו שתפארת מלשון 'יופי': יופי בא מחיבור שני צבעים יחד. אם כל צבע לחוד אינו יפה, ממה בא היופי בחיבור – הרי פעמיים אפס שווה אפס? אלא היופי הוא מהפשיטות, שאינה מוגדרת בצבע מסוים, ומצידה יכול להיות חיבור].

ועל דרך זה באלוקות: האור שלפני הצמצום הוא ההתפשטות והגילוי של אור אין-סוף ומצידו אין מקום לתחתון – עולמות. על ידי הצמצום של העליון נעשה מקום לתחתון – עולמות. ואילו שרש הקו הוא מתפארת הנעלם, שכולל ומחבר ההפכים, הגילוי והצמצום, לכן האור שלפני

(היכולת שלא להאיר)²⁷ כא, ולמעלה יותר – הענין דמציאותו מעצמותו, כידוע שהתהוות היש (עשית את השמים גו') הוא רק בכח העצמות שמציאותו מעצמותו²⁸ כב. ואתה מחי' את כולם הוא גילוי הפשיטות דהעצמות שאינו מוגדר בהגדרים דגילוי והעלם ולכן הוא מחבר שניהם כאחד.

וזהו מ"ש ואתה מחי' את כולם, ואתה בתוס' וא"ו, שמורה על הגילוי דעצמות אור אין-סוף שבקו האמצעי (ת"ת [תפארת]) שמחבר שני ההפכים דחסד וגבורה. וכידוע²⁹ בענין הגדול הגבור והנורא³⁰ שהם בג' הקוין חג"ת, דמ"ש והנורא בתוס' וא"ו הוא כי בת"ת ישנו הגילוי דעצמות אור אין-סוף שלמעלה מהתחלקות קוין (א-ל עליון³¹), ועל-ידי זה הוא מחבר שני ההפכים דחו"ג. וזהו גם מהביאורים בזה שיעקב (ת"ת) הוא אותיות יבקע³², אז יבקע כשחר אור³³,

(30) עקב י, יז. נחמ" ט, לב. תפלת העמידה בתחלתה.

(31) שבתפלת העמידה בא בהמשך ל"והנורא".

(32) בלק"ת צו (ח, סע"ד) מציין לע"ח של"א ספ"א, ולפניו הוא בשער לב (שער הארת המוחין). וראה ע"ח שער הכללים פ"י [ושם הובא הפסוק דלהלן]. וזהו הרקיע (לזח"ג קד, א) קצו, ב.

(33) ישעי' נח, ח. וראה זח"ג קד, א: יעקב אמר אז יבקע כשחר אורך.

(28) אגה"ק ס"כ (קל, סע"א ואילך). ולהעיר מהמבואר בכ"מ, דזה שאת עשית גו' הוא בסמיכת לאתה הוא הו"ה לבדך, הוא כי התהוות היש היא בכח העצמות (סה"מ תרפ"ו ע' לה. תרפ"ח ע' קצג. תרצ"ט ע' 231. ועוד).

(29) לקו"ת ואתחנן ח, א-ב. סידור (עם דא"ח) שער הלולב רסב, א. שער החנוכה רעג, ד. סה"מ תרס"ה ע' נז ואילך ושם (ע' נח) בנוגע להקו.

ביאורים במאמרי רבינו

ב. "היכולת שלא להאיר" היא גדלות כזו שכלל לא מתגלית, כי אין נוגע לו ההתפשטות. ועל דרך "צדיק נסתר" שהגדולה שלו כלל לא ניכרת עליו, עד שבהסתכלות חיצונית, אפשר לטעות ולחשוב שהוא אדם פשוט ונמוך. יכולת זו קיימת דווקא בגלל שגדולתו עמוקה יותר ושייכת לנפש עצמה, ולכן היא לא מתפשטת החוצה (כי דבר שמתגלה ומתפשט מורה על זה שמלכתחילה כבר יש לו שייכות למשהו חיצוני אליו, וכמו שאיפוק הוא כח עמוק יותר מהתפשטות) (ראה בסה"מ תש"ט עמ' כ"א). וכך גם בנמשל, כתוצאה מבחינה זו תתהווה מציאות העולמות (למען יחלצון ידידיך תש"ד ס"ה).

ג. דרגא שלישית ונעלית יותר שאינה מוגדרת בשום הגדרה. וזוהי פשיטות – תפארת הנעלם, שאינה רק חיבור של גילוי והעלם, אלא חיבור של שתי תנועות הפכיות בעצמותו. בדרגא זו, אמנם אין שום ענין בהתגלות, אבל לאידך אינו מוגדר בהגדרה 'שלא יעשה מה שאין בו עניין', אלא יכול גם להאיר בחיצוניות.

(ולפי זה, הרי הכונה ב'לבדך' אינה על ג' העניינים – 'אתה', 'הוא' ו'הו"ה' – אלא על 'אתה' בלבד, כי 'הוא' ו'הו"ה', שהם שתי בחינות באור, כלולים במקור ואינם דבר אחר).

כא גילוי האין-סוף דהעצמות .. גילוי כח הגבול שבעצמות (היכולת שלא להאיר)
בעץ-חיים מדבר על האור – "היה האור ממלא את החלל ולא היה מקום לעמידת העולמות". אבל כאן, לא מדובר על המצב בפועל – אם מתפשט או לא, אלא 'עליו'. היינו, שג' האופנים בגילוי העצמות אינם רק שלושה צורות התגלות, אלא שלושה עניינים בו:

א. כח ההתפשטות של האין-סוף הוא על דרך "חכמת אדם תאיר פניו" שגדולתו הנפשית של החכם חזקה כל כך עד שחודרת ומתפשטת ומאירה אפילו את פניו הגשמיות – שהגילוי אינו עניין בפני עצמו אלא רק תוצאה של חוזק גדולתו. והגילוי שלו שולל מקום של זולת, שכולם מתבטלים מפניו.

כי זה שהאור (אור הקו) בוקע את חושך הצמצום (ונמשך גם בעולמות שנתהוו מהצמצום) הוא מפני ששרש המשכתו הוא מת"ת (הנעלם), מדתו של יעקב כג.

סיכום: האור הבלי גבול שלפני הצמצום נתעלם על-ידי הצמצום ונכלל במקורו, ומעלה הקו היא שבוקע את חושך הצמצום, מפני ששרשו בתפארת הנעלם שמחבר הפכים. ועל-פי זה יש ג' אופנים בגילוי העצמות: 'אתה הוא הויה לבדך' – גילוי אין-סוף הבלי גבול. 'אתה עשית את השמים' – גילוי כח הגבול. 'אתה מחיה את כולם' – הפשיטות דהעצמות שמחבר את שניהם, והוא כנגד תפארת, וזהו שיעקב אותיות 'יבקע'.

ד) והנה ידוע שהמשכת הקו מסתיימת באצילות³⁴ כו, וכמבואר בהמאמר³⁵, דזה שיעקב (אותיות יבקע, בקיעת הקו) הוא בריח התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה³⁶, הוא מקצה השמים דלעילא עד קצה השמים דלתתא. דקצה השמים דלתתא הוא סוף האצילות. ובכדי שיהיה הגילוי גם בבי"ע, הוא על-ידי יוסף, כמ"ש³⁷ ויוסף הוא השליט על הארץ, שעל-ידי יוסף נמשך הגילוי בארץ, ביי"ע. וזהו אלה תולדות יעקב יוסף³⁸, דיוסף ממשיך הגילויים דיעקב שיאירו בבי"ע. ועל דרך ההפרש בין האבות ומתן תורה (דיוסף שייך למתן תורה, כי מתן תורה הי' על-ידי משה שמשו ויקח משה את עצמות יוסף עמו³⁹), דהמשכה שעל-ידי קיום המצוות דהאבות היתה באצילות, ובמ"ת נתחדש שיומשך הגילוי גם בבי"ע⁴⁰.

והנה מזה שאומר בהמאמר שיוסף ממשיך הגילויים דיעקב שיאירו בבי"ע, משמע, דזה שיוסף ממשיך הגילוי בבי"ע הוא לפי שיוסף הוא תולדות יעקב, היינו שעל ידו מתגלה הפנימיות דיעקב אותיות יבקע. כי מצד ענין הבקיעה (דאמיתית ענין הבקיעה הוא שאין בה מדידות והגבלות) אפשר להיות ההמשכה גם בבי"ע, אלא שענין זה דיעקב (יבקע) נתגלה על-ידי יוסף.

(36) זח"ב קעה, ריש ע"ב. תניא פ"ג (יט, א).

(37) מקץ מב, ו.

(38) וישב לז, ב. וראה בהנסמן בלקו"ש שם.

(39) בשלח יג, יט.

(40) תו"א יתרו סח, א (הובא בהמאמר שם). ובכ"מ.

(34) דזה שהארת הקו שבהכלים דמל' דאצילות בקע הפרסא עמהם ומאיר בהם בבי"ע כמו באצילות (אגה"ק שם – קלא, ב) – זה מאיר "בהם" דוקא, בהכלים דמל' דאצילות, אבל לא בבי"ע עצמם (המשך תרס"ו ס"ע כא).

(35) וכ"ה בסה"מ עזר"ת ע' קכא ואילך. וראה גם בהנסמן בלקו"ש חט"ו ע' 436 הערה 28.

ביאורים במאמרי רבינו

כג "תפארת הנעלם (מידתו של יעקב)"
יש את הסדר של המידות כפי שהם נמשכות מלמעלה למטה, ושם חסד היא המידה הנעלית ביותר, שמשפיעה בלי גבול. אחריה נמשכת הגבורה, שמשפיעה בהגבלה כמה שמגיע לו. ואחר כך נמשכת התפארת, שמשפיעה לפי ערך הצער שלו. אמנם בשורשם הוא להיפך, שתפארת היא

כב "רק בכח העצמות שמציאותו מעצמותו"
לכל הגילויים יש מקור ולכן אינם יכולים ליצור תחושה של מציאותו מעצמותו שאינה נמצאת בהם. רק העצמות שמציאותו מעצמותו יכול לתת תחושה כזו (אגה"ק ס"ב קל, סע"א ואילך, באתי לגני תשי"א ס"ד).

ויובן זה על-פי הידוע⁴¹ דהטעם על זה שהמשכת הקו מסתיימת באצילות הוא כי הכוונה בהמשכת הקו היא שהאור יהיה בהתלבשות כה, והתלבשות האור יכולה להיות רק בהענינים (כלים ועולמות) שהם אלקות. ובכדי שתהיה המשכת וגילוי הקו בבי"ע הוא על-ידי המשכת אור הסובב, שבכללות הוא האור שלפני הצמצום, ובהאור שלפני הצמצום גופא – אור הבלי גבול (שלמעלה מהאור שלהאיר העולמות) כו. ויש לומר הביאור בזה, כי אור הבלי גבול, מכיון שלגבי אין הצמצום מסתיר, הוא מאיר בגילוי (גם לאחר הצמצום) בכל מקום, גם בבי"ע, אלא שזהו רק בידיעתו ית' ובהעולמות אין זה נרגש (כנ"ל סעיף ג), ועל-ידי שמאיר בהקו מהאור שלפני הצמצום, נעשה גם הקו באופן כזה, שהוא נמשך ומתגלה גם בבי"ע.

41) המשך תער"ב ח"א פקכ"ט. סה"מ ה'תש"ג ס"ע 131 ואילך.

ביאורים במאמרי רבינו

הבדל בין המוח לרגל, שדוקא במוח יכול להתלבש כח השכל.

וכך בנמשל: אצילות מצד עצמה אינה כלי אל הקו, והוא מתחבר איתה מצד הפשיטות. אבל לאחר שהתחבר אליה, הרי היא בחינת 'מוח' (שכעת הוא חי) ויכולה להיות כלי, כפי שהתלבשות דורשת. אבל בי"ע, הם על דרך רגל, שאינם יכולים להיות כלי מצד עניינם.

ואולי זהו הדיוק במילים "הכוונה בהמשכת הקו היא שהאור יהיה בהתלבשות". שבהוספת 'הכוונה' מדגיש שהקו בעצם הוא למעלה מהתלבשות באצילות רק היות שכן הכוונה, הרי הוא מתלבש בו.

כו "אלא שזהו רק בידיעתו ית' .. אור הבלי גבול שלמעלה מהאור שלהאיר העולמות" בביאור עניין זה כותב במאמר כמה לשונות: תחילה כותב "שבכללות הוא האור שלפני הצמצום", ואחר כך מוסיף שזהו "אור הבלי גבול שלמעלה מהאור שלהאיר העולמות". ומוסיף "ויש לומר הביאור בזה". ולכאורה, מדוע אינו כותב בפשטות, שאור הסובב הוא בכל מקום?

אלא, ש'סובב' סתם יכול להתפרש כמקיף,

המידה הנעלית ביותר ששרשה בפשיטות, ולמטה מזה היא מידת הגבורה - היכולת להתאפק ולא להתפשט. ולמטה מזה מידת החסד - התפשטות.

כד "המשכת הקו מסתיים באצילות" ראה במילואים

כה "הכוונה בהמשכת הקו היא שהאור יהיה בהתלבשות .."

פירוש 'התלבשות' הוא שההשפעה מתקבלת מצד כלי התחתון. ובדוגמת החילוק בין הארת אור השמש בעולם - שהעולם לא קולט את האור מצידי, לבין השפעת רב לתלמיד - שהתלמיד עצמו משתכנע בנכונות הסברה.

ולפי זה צריך להבין, האם הכוונה היא שהקו הצטמצם ונעשה לפי ערך אצילות? שאם כן, אין כל חידוש בזה שנמשך בו, ואין צורך בפשיטות של ואתה מחיה את כולם. ואם הוא עדיין לא בערך, מדוע נמשך באצילות ולא בבי"ע?

וביאור העניין: הקו בעצם הוא למעלה מהתלבשות באצילות, בדוגמת החיות שהיא באין ערוך לגוף ולכן הגוף אינו כלי אליה והתלבשותה בו היא רק ככח המפליא לעשות. אמנם גם לאחר שמתלבש והופך את הגוף לדבר חי - אדם, יש

ועל-פי זה יש לבאר ההפרש בין הבקיעה דיעקב אותיות יבקע (כמו שהוא מצד עצמו) להבקיעה דיעקב אותיות יבקע כמו שנתגלה על-ידי יוסף, שהב-קיעה דיעקב (מצד עצמו) היא פריצת⁴² וביטול הגדרים דגילוי וצמצום [על-ידי גילוי הפשיטות (ת"ת הנעלם) שאינו מוגדר בגדרים אלה], ועל-ידי זה נמשך הגי-לוי (גם) בעולמות שנתהוו מהצמצום. אבל עדיין נשארו הגדרים שבענין הגילוי עצמו, החילוק בין הגילוי שבבחינת סובב כו והגילוי שבבחינת התלבשות, שהגילוי שבבחינת סובב הוא בכל מקום והגילוי שבבחינת התלבשות יש בו מדידה והגב-לה⁴³ שהוא יכול להיות רק בענינים שהם כלים לגילוי. והבקיעה דיעקב אותיות יבקע כמו שנתגלתה על-ידי יוסף היא פריצת וביטול גם דהגדרים שבענין הגילוי גופא, שגם הגילוי שבבחינת התלבשות יכול להיות בכל מקום כיו.

סיכום: 'אלה תולדות יעקב יוסף' – המשכת הקו שעל-ידי יעקב, כיוון שכוונתו היא להיות בהתלבשות, הרי היא מסתיימת באצילות. ויוסף ממשיך ומגלה גם בבי"ע, על-ידי שמאיר בקו מאור הבלי גבול. והיינו שאף שיעקב ממשיך מהפשיטות שבעצמות, נשארו הגדרים של גילוי שבבחינת התלבשות, ועל-ידי יוסף התבטלו גם גדרים אלו.

(ה) **ועל-פי** זה יש לבאר גם מ"ש בהמאמר⁴⁴ דהטעם על זה שהגילוי בבי"ע הוא דוקא על-ידי יוסף הוא כי יוסף הוא בחינת יסוד (גמר ההשפעה) ועיקר התענוג והשמחה הוא בגמר ההשפעה, כמבואר שם בארוכה. ולכן דוקא על-ידי יוסף נמשך הגילוי בבי"ע. וצריך להבין מהי השייכות דענין הגילוי בבי"ע להתענוג והשמחה שבגמר ההשפעה, ולמה אינו מספיק (בשביל גילוי זה) התענוג והשמחה שבתחלת ואמצע דההשפעה. ויש לומר הביאור בזה, דמעלת התענוג והשמחה שבגמר ההשפעה [שהכוונה כאן בגמר ההשפעה היא לזה שהשפע

43 כ"ה הלשון במקומות שבהערה 41.

44 וכ"ה בסה"מ עזר"ת ע' קכא.

42 להעיר, שביעקב כתיב ופרצת (ויצא כח, יד. שבת קיח, ב).

ביאורים במאמרי רבינו

כח "פריצת וביטול גם דהגדרים שבענין הגילוי גופא"
עניין זה הוא פלא עצום, כי בדרך כלל אור הבלי גבול מאיר ללא שירוגש, וכאן מדובר שירוגש ויתקבל בעולמות מצידם. והוא מיזוג של שני הפכים – זה שיגיע לכל מקום (כי מגיע מצידו – כמבואר לעיל ביאור ט"ו) יחד עם זה שירוגש ויתקבל מצידם.

ליתר ביאור: במידת הרחמים, חיבור ההפכים נעשה בזה שהעליון מתחבר עם התחתון (שנרגשים שני העניינים יחד – הן ענינו של הנותן

שאינו נמצא בפנימיות. אבל כאן רוצה לומר שבידיעתו הוא נמצא בכל מקום – גם בבי"ע – ואפילו בגילוי. וזהו דיוק הלשון "האור שלמעלה מהאור שלהאיר העולמות", שנמצא לגמרי מצידו, ולכן נמצא בגילוי גם היכן שאינו מורגש (ראה לעיל ביאור ט"ו). זאת בשונה מהאור שלהאיר העולמות שמגיע בשיתוף עם התחתון, שמקבל את האור מצידו, ועל-כן אינו נמצא בכל מקום.

כז "הגילוי שבבחינת סובב"
סובב נחשב לגילוי, שכן ביחס לאור שלפני הצמצום הוא גילוי, שהרי נמשך בעולם.

נתקבל בכי טוב אצל המקבל⁴⁵] הוא שהתענוג מגיע בהעצם שלמעלה משרש ההשפעה, וכידוע⁴⁶ בענין סוף מעשה במחשבה תחלה⁴⁷, דסוף מעשה הוא קבלת ההשפעה, וזה מגיע במחשבה תחלה, היינו בהתחילה שלפני (ולמעלה מ)תחלת המחשבה, שרש ההשפעה כט. ולכן דוקא על-ידי התענוג והשמחה שבגמר

(46) ראה בארוכה ד"ה השם נפשנו בחיים תשכ"ד (נעתק בקיצור בלקו"ש ח"ו ע' 19 הערה 57). וראה גם תו"ח ד"ה ויגש פ"ב-ג (פט, סע"א ואילך). המשך תער"ב ח"ב ע' א'כפ.
(47) פיוט "לכה דודי".

(45) ראה בהמאמר שהוא כמו אדם שמכין סעודה בשמחת בנו ומוזמין קרואים לאכול, דעיקר שמחת ותענוג

הבעל שמחה הוא בגמר הסעודה "לאחר שכבר אכלו הקרואים כו' ומקבלים תענוג גדול מכל מה שאכלו וש' בעו", ו"מזה מקבל בעל הסעודה עיקר התענוג".

ביאורים במאמרי רבינו

הפוך ואינו יכול להנות מזה.

וגם אם הסגור יתאמץ להסביר היטב את דבריו ולהביא להם ראיות ומשלים, התוצאה לא תשתנה. כי העולמות שלהם סותרים.

ואכן, כדי שהמקבל יוכל לקבל בטוב ולהנות מזה, צריכה להיות נתינה אחרת לגמרי: 'נתינה עצמית'. נתינה שבאה מהעצם של הנותן (בלשון המאמר כאן: "לפני תחילת המחשבה, למעלה משורש ההשפעה"), שאינה מוגדרת באופי המסוים של הנותן ובה הנותן והמקבל שווים.

אם נמשיך בדוגמא של קטגור וסגור, הרי הסגור צריך להביא סברא עצמית, שאינה מעולם של חסד וקולא. (כמו למשל שהנאשם אינו שייך במהותו לבצע עבירה כזו, שהיא סברא שיכולה להתאים גם עם עולמו של הקטגור).

וכך הוא בעניינינו - השפעת צדקה לעני: יש את עצם הנתינה לעני ("סופן") ויש את הקבלה של העני בטוב ("סוף מעשה"). אם הנתינה באה מ"שורש ההשפעה" של הנותן, דהיינו מהטבע של נפשו להשפיע את עצמה לכל מקום ואפילו לזולת, אזי העני המקבל, לא יכול להנות מזה. כי טבע האדם הוא שאינו רוצה להיות מקבל.

רק אם הנתינה באה מ"למעלה משורש ההשפעה", מעצם הנפש של הנותן, שאינו מוגדר בשום גדר ואפילו לא בגדר הבסיסי של "אני" (ראה ער"ו בלקו"ש ח"ו עמ' 116), ולכן אין שם הבדל בין הנותן למקבל, אזי העני יכול להנות מהנתינה. כי צורת הנתינה היא, כאילו הדבר שייך למקבל כמו לנותן.

והן של המקבל) וכן הוא למעלה, בפשיטות של תפארת, שמחברת גילוי והעלם. אבל עדיין ברור מהו כל אחד מהצדדים.

לעומת זאת המשכת הקו בבי"ע היא באופן מחודש, שמתחברים שני אופני גילוי מנוגדים - גילוי שמצד העליון וגילוי שמצד התחתון. חיבור זה הוא סתירה מיניה וביה, כי שני הצדדים 'מתמודדים' על אותה משבצת של גילוי.

כט "שורש ההשפעה"

הסבר הדברים: כאשר אדם משפיע דבר לזולתו, יש כאן שני חלקים: א. השפעת הדבר לזולת. ב. הקבלה של הזולת - שיקבל את זה בטוב ויהנה מזה. ומשמעות המושג 'הנאה' היא, שהמקבל יודהה ויתחבר עם הרעיונות הללו.

ובעוד שהנתינה עצמה תלויה בנותן, הרי הענין השני - ההנאה של המקבל - אינה תלויה בנותן, כי אין ביכולתו לגרום לשני להזדהות עם דבריו.

דוגמא לכך בתורת החסידות (ראה בד"ה ויאמר לו יהנתן תש"א) היא, מקטגור וסגור בבית משפט: הקטגור והסגור מתווכחים זה עם זה ומתאמצים להביא ראיות התומכות בטענות שלהם. לעיתים, הסגור מצליח להביא טיעון חזק להקל עם הנאשם וגם הקטגור מוכרח להסכים איתו, אך עדיין הקטגור לא 'יהנה' מהסברא הזו. הוא לא יתחבר ו'יחזור' עליה וכו'. כיון שהטענה הזו באה מעולמו של הסגור, מ"שורש ההשפעה שלו", שהוא עולם של חסד, ואילו הקטגור הוא מעולם

ההשפעה נעשה פריצת וביטול גדרי הגילוי (השפעה) ², ועל-ידי זה, גם הגילוי שבבחינת התלבשות (גילוי הקו) מתגלה גם בבי"ע.

סיכום: בהמאמר מקשר הגילוי בבי"ע על-ידי יוסף, למידת היסוד – גמר ההשפעה, שבה עיקר התענוג, כיוון שסוף מעשה מגיע בשורש ההשפעה, שבכוחו לבטל גם גדרי הגילוי וההשפעה.

וממשיך בהמאמר, דזהו מ"ש בשל"ה⁴⁸ דיעקב הוא תפילין של ראש ויוסף הוא תפילין של יד, כי על-ידי תפילין של ראש נעשה החיבור (תפילין מלשון התחברות) דאור אין-סוף המאציל עם הנאצלים, שממשיך תוספות אור באו"א ובז"א דאצילות, ועל-ידי תפילין של יד שהוא במלכות [כמ"ש⁴⁹ וקשרתם לאות על ידכה, יד כהה⁵⁰, דיד כהה היא המלכות] נעשה החיבור דאור אין-סוף (גם) עם הנבראים. [דזהו מה שתפילין של ראש נק' בשם פארי⁵¹, כמו תכשיט שהאדם מתקשט בו⁵², ותפילין של יד⁵³ הם רק לבוש, כי ב"ע הם לבושים ועשר ספירות דאצילות נק' בשם תיקונין⁵⁴, דתיקונין הוא כמו תכשיטים⁵⁵ לא]. וזהו

48 חלק תושב"כ פ' יחיא (שה, א).

49 ואתחנן ו, ח.

50 מנחות לז, א. זח"ג רסט, א.

בואתחנן שם: "ידך". ודרשת חז"ל שם היא כנראה עה"פ (בא יג, טז) והי' לאות על ידכה. אבל כ"ה בזח"ג שם. וכ"ה בד"ה תפילין דמארי עלמא הנ"ל. וראה בניצוצי זהר שם.

51 כמ"ש (יחזקאל כד, יז) פארך חבוש עליך – ברכות יא, א. זח"ג רל, ב. – הובא ברד"ה תפילין דמארי עלמא הנ"ל (קונטרס הנ"ל ע' 3. סה"מ שם ע' רלג).

52 ראה ד"ה הנ"ל שם, ובהנסמן שם.

53 שלא כתיב בהם "פאר".

54 תיקו"ז שבעה עשר 17.

55 ראה בארוכה ד"ה הנ"ל פ"ב (קונטרס הנ"ל ע' 8. סה"מ שם ע' רלו ואילך). הגהות לד"ה פתח אלי' תרנ"ח ע' ד. ובכ"מ.

56 יחיא מט, כב.

57 תו"א וישב כט, רע"א. לקו"ת קרח נה, א. מאמרי אדה"ז ענינים ס"ע תל. אוה"ת יחיא תי, סע"ב. ובכ"מ.

ביאורים במאמרי רבינו

הקודם שאינו מוגדר בגדר של משפיע (מאור), והמקבל אינו דבר אחר ממנו. ולכן אין פירוש מהי השפעה, האם מצד העלין או מצד התחתון.

לא "בי"ע הם לבושים וע"ם דאצילות נק' בשם תיקונין"

לבוש הוא דבר נפרד מהאדם, מה-שאיין-כן תכשיטים האדם מתאחד איתם בדעתו, ולכן נקראים 'תיקונין' שהם מתקנים אותו. וכך בעניינינו: ב"ע הם נפרדים, מה-שאיין-כן אצילות שאיהו וחייהו וגרמוהי חד והוא המדע והוא היודע כו' נק' בשם תיקונין (ראה במ"מ שבעה עשר רבינו 55).

(אולי הוא על דרך אב המוריש את רכושו לבנו, שהוא אחד עמו, ולא נתינה לזולת).

ומכיוון שהם אחד, אין הגדרה מה זה גילוי. כלומר, במאור יש גדר איזה אור מדובר. מצד שורש השפעה יש פירוש מהי השפעה. מה-שאיין-כן למעלה משורש השפעה, אין גדר מהי השפעה, ולכן יכולים להיות שתי השפעות יחד, ושני גדרי ההשפעה אינם מנוגדים, כי המקבל אינו דבר אחר ממנו (לכללות ביאור זה ראה בד"ה ביום השני תשל"ב ובביאורינו שם).

ל "פריצת וביטול גדרי הגילוי (השפעה)" פריצת וביטול הגדרים היינו כמבואר בביאור

שיעקב הוא תפילין של ראש ויוסף תפילין של יד, כי יעקב הוא בריח התיכון שמבריה ומחבר אור אין-סוף עם הנאצלים, ויוסף הוא מחבר [בן פורת יוסף⁵⁶, פורת אותיות תופר⁵⁷, תופר ומחבר] אור אין-סוף עם הנבראים.

וצריך להבין, דכיון שבכדי שתהיה המשכה בבי"ע צ"ל תחלה ההמשכה באצילות, למה מקדימין הנחת תש"י לתש"ר. ויש לומר הביאור בזה על-פי הידוע⁵⁸ שהמצוות דהקב"ה שנעשים על-ידי ישראל מקיימים את המצוות הם נעלים יותר מהמצוות דהקב"ה כמו שהם מצד עצמם. ויש להוסיף, דבמצות תפילין, ענין זה הוא ביותר. דמכיון שתפילין דמארי⁵⁹ עלמא מה כתיב בהו כו' ומי⁶⁰ כעמך ישראל גוי אחד בארץ⁶¹, דקוב"ה משתבח בשבחייהו דישאל⁶¹ – הרי בזה נוגע עוד יותר העבודה דישאל, הנחת תפילין דישאל. ולכן מקדימין הנחת תש"י לתש"ר, כי המעלה דעבודה היא בעיקר בהעבודה דיחודא תתאה (בי"ע)⁶², ולכן העבודה דיחודא מגעת למעלה יותר מהעבודה דיחודא (אצילות), וההוספה שנעשית בתפילין דמארי עלמא [המשכת אור אין-סוף באצילות (תש"ר) ובי"ע (תש"י)] על-ידי הנחת תפילין דישאל, היא בעיקר על-ידי הנחת תש"י⁶³.

והנה זה שעל-ידי קיום המצוות דישאל מיתוסף עילוי בהמצוות דהקב"ה הוא⁶⁴, כי ישראל עלו במחשבה⁶⁵, מחשבה עצמית שלמעלה מכל הגילויים (גם מהגילוי דחפץ חסד⁶⁶ שהוא השרש והסיבה לכל הגילויים), ולכן על-ידי העבודה (קיום המצוות) דישאל מיתוסף עילוי בהמצוות דהקב"ה. ועל-פי זה יש לומר עוד טעם על זה שההוספה בתפילין דמארי עלמא היא בעיקר על-ידי הנחת תש"י, כי ההמשכה בבי"ע (תש"י) מגעת בהעצם שלמעלה משרש ההשפעה והגילוי (כנ"ל סעיף ה), שבכללות הוא בחינת מחשבה עצמית הנ"ל.

סיכום: בשל"ה מובא שיעקב הוא תש"ר ויוסף תש"י, כי יעקב מחבר אור אין-סוף עם הנאצלים ועל-ידי תש"ר נמשך באצילות. אבל יוסף מחבר אור אין-סוף עם הנבראים וזה נעשה על-ידי תש"ר. והטעם שמקדימים תש"י הוא מכיוון שהמעלה בעבודה היא בעיקר ביחודא, ועוד שישאל עלו במחשבה ועל-ידי קיום המצוות שלהם מגיעים לעצם שלמעלה משורש ההשפעה.

דיחודא (ראה עד"ז המשך תרס"ו ס"ע שכו ואילך).

63) להעיר מאוה"ת ר"ה ע' א'שצט "ויש בחי' בהכלה שהיא הגורמת בעטרה שעטרה לו אמו כו' כמו"כ על-ידי תש"י נמשך אח"כ התש"ר".

64) ראה בארוכה ד"ה זה היום דליל ערב ר"ה ה'תשמ"ב ס"ה (לעיל ח"א ע' מד) ואילך. ד"ה אשה כי תזריע ה'תשכ"ה ס"ג (לעיל ח"ג ע' קכג) ואילך.

65) ב"ר פ"א, ד.

66) לשון הכתוב – מיכה ז, יח.

58) תו"א מקץ לה, ג. ד"ה פדה בשלום ה'תשל"ח ס"ד (לעיל ח"ב ע' קמה).

59) ראה ד"ה את את הוי' האמרת גו' ה'תשל"ה הערה 10 (לקמן ע' רנז).

60) דברי הימים א יז, כא. וראה שם הערה 4.

61) ברכות ו, א. יל"ש עה"פ ואתחנן ד, ז (רמז לתכה).

62) כי העבודה דיחודא היא על-ידי שמאיר גילוי אור בנפשו, והעבודה דיחודא היא מצד האדם העובד, ולכן מעלת העבודה (בכח עצמו) היא בעיקר בהעבודה

ז) וזהו וחזקת והיית לאיש, דזה שבין י"ג שנה נעשה איש על-פי טבע, הוא ענין שמצד למעלה, מצד שהקב"ה הטביע הטבע בהבריאה, ומכיון שעיקר המעלה דכל ענין הוא כשהוא בא על-ידי עבודת האדם (כנ"ל בארוכה), לכן צ"ל וחזקת והיית לאיש, שיהיה לאיש (גם) על-ידי עבודתו. ועל-פי זה יש לבאר גם הדיוק דוחזקת והיית לאיש, דאיש מורה על המדות, אף שהמעלה דבין י"ג שנה היא בהמוחין, שיש לו עצם המוחין שלמעלה מענין המדות, כי המעלה דעבודת האדם שמגעת במחשבה העצמית היא בעיקר בהעבודה דהמשכת עצם המוחין (שלמעלה מענין המדות) בהמדות, על דרך המבואר לעיל בענין יוסף שממשיך גילוי האצילות (שלמעלה משרש הנבראים) בבי"ע.

י"ש לקשר כל זה עם עבודתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, יוסף שבדורנו⁶⁷, שהמאמר ד"ה וחזקת והיית לאיש נאמר בסיום וחותם חגיגת הבר מצוה שלו, שעבודתו העיקרית היתה יפוצו מעינותיך חוצה, שגם בחוצה הכי תחתון שאין חוצה למטה ממנו⁶⁸ יומשכו (נוסף על מים שנמשכים מהמעיינות, גם) המעיינות עצמם. שזו (הפצת המעיינות חוצה) היא ההכנה והכלי לאתי בקרוב ממש מר דא מלכא משיחא⁶⁹.

סיכום: וזהו 'וחזקת והיית לאיש', שיהיה איש גם על-ידי עבודתו ולא רק מצד הטבע. ונאמר בזה 'איש' – מעלת המידות, כיוון שעבודה זו מגעת במחשבה העצמית. וזה קשור עם עבודתו של בעל הבר מצווה, יוסף שבדורנו, שעבודתו העיקרית היתה להביא המעיינות גם חוצה.

69) אגה"ק הידועה דהבעש"ט – נדפסה גם בריש ספר כתר שם טוב. ובכ"מ.

67) וראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 835 ואילך. ובכ"מ.
68) ועד להחוצה דחצי כדור התחתון. ויש לומר שהוא על דרך יוסף שהיה במצרים המיצר שבהארץ.

סיכום כללי

והוא כנגד תפארת, וזהו שיעקב אותיות "יבקע".

סעיף ד: 'אלה תולדות יעקב יוסף' – המשכת הקו שעל-ידי יעקב, כיוון שכוונתו היא להיות בהתלבשות, הרי היא מסתיימת באצילות. ויוסף ממשיך ומגלה גם בבי"ע, על-ידי שמאיר בקו מאור הבלי גבול. והיינו שאף שיעקב ממשיך מהפשיטות שבעצמות, נשארו הגדרים של גילוי שבבחינת התלב-שות, ועל-ידי יוסף התבטלו גם גדרים אלו.

סעיף ה: בהמאמר מקשר הגילוי בבי"ע על-ידי יוסף, למידת היסוד – גמר ההשפעה, שבה עיקר התענוג, כיוון שסוף מעשה מגיע בשורש ההשפעה, שבכחו לבטל גם גדרי הגילוי וההשפעה.

סעיף ו: בשל"ה מובא שיעקב הוא תש"ר ויוסף תש"י, כי יעקב מחבר אור אין-סוף עם הנאצלים ועל-ידי תש"ר נמשך באצילות. אבל יוסף מחבר אור אין-סוף עם הנבראים וזה נעשה על-ידי תש"ר. והטעם שמקדימים תש"י הוא מכיוון שהמעלה בעבודה היא בעיקר ביחוד, ועוד שישראל עלו במחשבה ועל-ידי קיום המצוות שלהם מגיעים לעצם שלמעלה משורש ההשפעה.

סעיף ז: וזהו 'וחזקת והיית לאיש', שיהיה איש גם על-ידי עבודתו ולא רק מצד הטבע. ונאמר בזה 'איש' – מעלת המידות, כיוון שעבודה זו מגעת במחשבה העצמית. וזה קשור עם עבודתו של בעל הבר מצווה, יוסף שבדורנו, שעבודתו העיקרית היתה להביא המעיינות גם חוצה.

סעיף א: בחגיגת הבר מצווה של אדמו"ר מהוריי"צ אמר אדמו"ר מהורש"ב מאמר "וחזקת והיית לאיש". ובפשטות הוא כיוון שבן י"ג שנה נקרא בשם איש. אבל לכאורה זהו עניין שעל-פי טבע ואינו שייך לבר מצווה. ועוד, ש'איש' מורה על שלימות המידות, והמעלה ב"ג שנה היא שנעשה בר דעת – שלימות המוחין.

סעיף ב: במאמר שם מבאר שההמשכה שעל-ידי יעקב היא באצילות, ועל-ידי יוסף – שמו הראשון של הבר מצווה – נמשך גם בבי"ע. ומקדים לבאר מעלת יעקב, על-פי ג' מדרגות שבפסוק 'אתה ה' לבדך... ואתה מחיה את כולם': 'אתה ה' לבדך' – אור אין-סוף שלפני הצמצום (אתה – עצמות המאור, הוא – עצם האור, הו"ה – התפשטות האור). 'את (חסר ה') עשית את השמים' – האור שנעשה מקור לעולמות. 'ואתה (מלא ה') מחיה את כולם' – אור הקו. שמצד אחד הוא קצר ומצומצם ועל-ידי זה מהווה את מציאות העולמות. אבל כאן הכוונה לעניין החיות שבא ממנו, 'ואתה מחיה', וזה על-ידי שממשיך מהאור שלפני הצמצום בעולמות.

סעיף ג: האור הבלי גבול שלפני הצמצום נתעלם על-ידי הצמצום ונכלל במקורו, ומעלת הקו היא שבוקע את חושך הצמצום, מפני ששרשו בתפארת הנעלם שמחבר הפכים. ועל-פי זה יש ג' אופנים בגילוי העצמות: 'אתה הוא הו"ה לבדך' – גילוי אין-סוף הבלי גבול. 'אתה עשית את השמים' – גילוי כח הגבול. 'ואתה מחיה את כולם' – הפשיטות דהעצמות שמחבר את שניהם,

מילואים

תמידית בלי שינוי, ובלשון הכתוב לא ישובתו.. [וכן מזה.. שצבא השמים קיימים באיש וצבא הארץ קיימים במין הוא באופן שהם חזקים כביום הבראם], על-ידי זה יודעים גדלות הבורא, שכחו ית' (שממנו באה ההשפעה בעולם) הוא אין-סוף ובלי גבול .. אור הקו שממנו הוא התמידיות שבהנהגת הטבע, כיון ששרשו הוא מת"ת הנעלם, הוא כולל ומחבר שני ההפכים דבלי גבול וגבול. ולכן, גילויי הבלי גבול (נצחיות) שמאור הקו הוא גם בגבול (טבע)."

ולפי זה צריך ביאור מה שכותב כאן שגילוי הקו מסתיים באצילות.

ונראה לבאר בדרך אפשר בשני אופנים: א. להלן במאמר מבורר שעל-ידי יוסף נמשך הגילוי גם בבי"ע, ואפשר לומר שזו הכוונה גם שם. ב. באופן אחר: באצילות מאיר הקו עצמו ופעולתו שם היא, שהופך את העולם לעניין אלוקי כדלקמן. אך בעולם העשיה מאירה רק דרגא נמוכה ולכן פעולתו היא רק בכך שמחזק את הטבע ונותן לו תמידיות, אבל אינו נותן נפשיות בטבע.

לביאור ח: ברם, אור הכלול במאור - גבוה יותר. שכן בשכל ומידות, סוף-סוף הסברא מחייבת שצ"ל מי-דות, ומצד סברא זו ראויה שתהיה דוקא אהבה ומצד סברא שניה דוקא יראה, ואי-אפשר לומר שאין להן שום ערך. אם כן המידות אינן כדי להשלים המקור, אדרבה המקור הוא מקור אליהם, שהן צריכות להיות. אלא שאת השכל מעניין בעיקר הסברא ולא המידה. ובאם יש להן איזה ערך, הן לא יחד ממש. מה-שאין-כן אור שאינו בערך למאור.

לביאור י: ונראה לבאר, שכל המטרה של התהוות העולמות היא להמשיך בהם גילוי אלוקות, ולכן הם שני עניינים של אותו קו. ואף שבפועל הם שתי תנועות שונות, הרי להלן במאמר כותב ששורש הקו בתפארת הנעלם שיכול לחבר הפכים, ולפי זה מובן שגם בקו עצמו יש מקום לשתי תנועות שונות.

לביאור כד: בכמה מקומות בחסידות מבורר שמהפשיטות שבאור הקו נמשכת הנצחיות שבנבראים שבעשיה.

ראה לדוגמא ד"ה כימי צאתך תשי"ב (סעיף ד): "על-ידי ההתבוננות בזה שהנהגת הטבע היא

כרך חדש!

עכשיו
במחיר השקה40
ש"ח

ביאורים במאמרי רבינו

17 מאמרי חסידות
של הרבי למעגל השנה,
מפורשים ומבוארים.

על-פי כתבי
חסידות חב"ד
ושיעורי הרב יואל כהן ע"ה.

מעתה כל אחד יכול ללמוד!

רבים מבקשים וכמהים
לעסוק בתורת רבינו, אך
לשם כך דרוש ידע מוקדם
במושגי החסידות, שפתה
וסגנונה, ועל כל אלה
דרוש ישוב הדעת.

הביאור שלפנינו נותן בידי
קהל הלומדים את הדרוש
על-מנת לעסוק בתורת
רבינו בהבנה ובהעמקה.

- ביאור קצר ותמציתי - משולב בגוף המאמר
- ביאור מושגים, הרחבת הביאור ועוד - בשולי הגיליון
- סיכום כל סעיף
- הסבר מהלך המאמר
- מפתח מושגים

ביאורים
במאמרי
רבינו

מאמרי חסידות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
מבוארים ומפורשים

ג
תשרי - אב

ביאורים
במאמרי
רבינו

מאמרי חסידות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
מבוארים ומפורשים

א
תשרי - אב

מאת הרב מנחם מענדל אשכנזי

להשיג בחנויות המובחרות

לזכות התמים ר' דוד וזוגתו נטשה לאה וילדיהם שיחיו
בן נאים
להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
על-ידי ועד ידידי המכון

הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען
ר' ירחמיאל מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גולדשמיד
ר' יהודה ומשפחתו שיחיו דוידאוו
ר' שלמה ומשפחתו שיחיו ורדיגר
ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פישר
ר' יוסף יצחק ומשפחתו שיחיו קזרנובסקי
הרב יצחק ומשפחתו שיחיו רסקין

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת
הרה"ג הרה"ח מרדכי שמואל
בן הרה"ח משה ע"ה
אשכנזי

נדפס על-ידי ולזכות ידידו
הרב יצחק שיחי' קוגן

קובץ זה נדפס לזכות

חיה מושקא שתחי' בת
אודליה רחל ז"ל
לזרעא חייא וקיימא
תיכף ומיד ממש

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת מרת
חנה בת ר' זלמן יואל ע"ה
על-ידי ולזכות בנה הרב
ראובן וזוגתו מרת צבי'ה
ומשפחתם שיחיו
קיל

להצלחה רבה ומופלגה
בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת

מרת דבורה סימה
בת ר' אליהו צבי
איינבינדער

נלב"ע מוצש"ק פ' וארא
ד' שבט ה'תשפ"ד